

آذربایجان

گورندهك سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورك غزتهسیدر.

آبونه شرایطی:

پانوارك برنه نك باكو ایچون ۳۴.
باشقه شهراره ۳۵ روبلهدر.
بر آلبی با كوده ۰۱۲ باشقه شهراره
۱۹ روبلهدر.

اعلان قیاتی:

سطری ۳ روبله کرانه کیدن اعلانلار
ایچون گشت ایذیلر.

تورک و اسلامنه مفید مقالره صحیفه
لریمز آچقیلمز. درج اولنیان اوراق
اعاده ایذیلمز. درج ایذیلان مقاللاک
مکافاتنی اداره تئین ایذیلور .

محل اداره:

پاکو، وورونوسکی وغوبرنسی
نوجهارلاکتجنده ۳ نومرولی ایوده

«آذربایجان» ادارہسی

تافتون نمر. ۶۰-۳۹

تک نخمسی ۵۰ ق.ک.

شورای ملی هیئت ادارہسی

موقتا بلدیہ (دوم) دائرہسندہ ایکتبی قائمہ مذاکرہ سالونی یانندہ واقع
خصرصری اولطودہ بولونیور.

شورای ملی ریاستی ایله ایضی اولانلر هر کون سحرسانت ۱۱ اذن ۰۱ قدر
و آختام ۵دن ۷ه کی مراجعت ایده ییلرلر.
726 3-2

شورای ملی ریاستندن

شورای ملی دفتر خانہسنی اداره ایلمهک، وظیفه و کتابتی اجرا ایتیک،
شورا مذاکراتنی ضبط ایتیک ایچون مأمورل لازمدر.
مأموریتک تور کجه ییلهاری مشروطلدر.

آرزو ایذیلر موقتا دوم بانسندہ بولونان شورای ملی دفترخانہسنہ مراجعت
ایتمه ایذیلرلر.
728 3-3

اعلان

پاکو ایکتبی ذکور غنازیاسی جینبده کاملا ملی ایشش القبا شمسی آچیلور
بوشمیه داخل اولان چوققلر تور کجه تعلیم آلاچقلر.

اهالی نك نظر اعتنا سی بولمی ایشش القبا شمسه جلب اولاروق اوشاقلرینی قید
ایتدیره چکریته امید ایذیلوروز.

قید ایتدیرمک ایستیلر مکینک دفترخانہسنہ مراجعت ایده ییلرلر. 725 7-3

شورای ملی ریاستندن

شورای ملی تک اجلاسی بو کون ساعت ۱۰دہ دوامتندہ آچیلچقدیر. شورا اعضالردن
ساعت ۱۲دہ کلک رجا اولور.

دول اجنبیه نمایندگان اورتی خصوصی موقع حاضرلاندلدر.
شورای ملی رئیس: رسولزاده محمدامین

اعلان

آذربایجان جهوریتی شورای ملیسی ادارہسی ایچون مکمل تور کجه ییلن
براداره مدیری مامونی، برکارگذار، ایکی دفتردار، برمحاسب، ایکی یازیبی
بیر وزن دار (خزینہ دار) لازمدر. آرزو ایذیلن شخص هر کون سحر ساعت ۱۰
ن ۶دہ نك بلدیہ ادارہسی عمارتینده اداره مدیری محمد سعید آخوندزاده ییه
مراجعت ایذیلیدور.

قسم رسمی

حریه نظارتی مستشارندن
آذربایجان حکومتک قراریه حریه
لارنی مستشارلنه تئین بو یوریلیم. بو کوندن
ایلا ایتک باشلام. احوالک ترا کتن. وظیفه نك
یکلانی تقدیر ایشکدیم. فقط ارفداملارمک
قیطیه نحداسازیللمری و ناموسکارانه چالشا
یله بو مشکلاتی برطرف ایده ییلچکجه ایتیم.
قطعات فرماندالارنیک، افرادک تلبم و
یسی بالخاصه افراد شاطنندہ قانون اطاعت
لورہ حرمت مامونه وحیت و حسن مامله .

حریه نظارتی مستشاری :
صمد بک هممالداروف

پاکو ۱۶ تشرین ثانی

بو کون پایتختزده آذربایجانک برنجی
پارلمان، برنجی ملی مشاورهسی مجلسی
آچیلور.

ملکتک غیر طبیعی اولان عمومی
وضیعتی، پایتختک چوقود مدت دشمن
النده قالساکی دشمنلری اوردقندن سوگورده
شهرک و بتون ملکندہ آسایش برپا
ایدیلهنه صرف اولونان زحمتلر، حال
حاضرده بولمه آذربایجانک بر طاقم بر
لرنک دشمن النده اولماسی و غیري
غیری - بو شرطلر هسی شمدیکي
حکومت تشکیل اولندقه آتی آی
مدتندہ دورت مرتبلی سچکی اساسیه
چاغرلانی وعد اولنش مجلس موسانی
تاخیره سالدی. لکن قارشومزده کورون
سیاسی وضعت و مهم برحال ملککی
پارلمانسز، مجلس ملیز قالسامسه

ملت منافعنی نقطه نظرندن معاهده
ویرسوب، بولمه موسسه نك تشکیلک
جدی صورتده طلب ایذیلوردی.
چونکه باشاغمن بولمه بر مهم زمانده
حکومتز ایله جامعتمز آراسته صتیق
بر واسطه رابطه اولماسی لازم گیورد
که همین واسطه عموم ملتک رای وغواش
لرنی حکومت ییلدیروب، حکومتک
نظرزده، نكشلده ایشامه سمنی معین
ایضون، بونک ایچون سمن پلانلار ترتیب
ایضون.

ایشته بوسبندندر که حکومت مجلس
ملی نك چاغرلانی لازم یلیدی.
پارلمانز رکنی عیادیلان هیشک
کییدن عبارت اولاجانی غزته زده مدح
ایذیلشدی. بو هیشت کناردن ۸۰ نفر
دها عضو دعوت ایده چکدر که اولانلر

مسلمان و غیر مسلمان ملتلی فاضالردن
عبارت اولاسیدر (هر بر ملت پارلمانده
معین بر ویرمک قاعدسی اوزده).
ایشته بو ۱۲۰ نفر دن متشکل پارلمان
جماعت ایله حکومت آراستنده واسطه
اولوب رجال حکومتی ملک رای و
خواهنه تابع ایده چکدور کیچرک کز
بولمه بر مهم کونلرده حکومت باشنده
اونورالار ایله برابر مسؤلیتی اوزعهده
سنه آلاچقدرد.

بو کون هریر وطنی و ملتیی سوهن
ذات همین عالی مجلسلرک کشایدن
شاد اولوب، اوگادوار قومه سیله مساوت
ایتمه لیدر و سمن ایتیه لیدر که کناردن
اخطار اولان ذوات حقیقی ملت خادمی
اولوب ملکته و ملتیه پایتانی اولسونلار.
سیاست عالمنه واقف اولسونلار بولمه
بر مهم وظیفه نی ایضا ایتمه ک قادر وقابل
اولونلار.

بر طاقم ملککتی و ملتیی کندی
شخصیتزینه ساتان آدملر تاپولا ییلر که
بورادهده دخی تشویقانده بولونوب،
آرانه ایتریقافانلر سالماغه چالیشینلار.
بونسز بز مسلمانلار - هانگی بریده،
هانگی بر ملکندہ اولورسه اولسون-
کچنیه چکیز. لکن بزجامعتک زکا
وته وعقله کارالاناق ایدوار اولورز
که کچمش آجی تجربیلر دی خاطر
ایذیلده ایچمزه آرتق ایتریقابه دسیسه

لره و تفرقه لره محل ویرمز. چونکه
دشمنست و دیشلک بولنده اولوزلرنی
میدان سیاست آتان حریفلرک عدل و
حر کاتک ملتزده، وطنزده نقد آجی
ضریه لر اورمانسی اوز گوزمز ایله
گوردک.

بورجا نصیبلر ادا عامتندہ اولدقه ده آغز
لاری باننش، حریفلر دیگر لرنک ملکک

Şənbə, 16 noyabr 1918-ci il, nömrə 41

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Şənbə, 9 səfərülmüzfər sənə 1337. 16 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ŞURAYİ-MİLLİ HEYƏTİ-İDARƏSİ

Müvəqqədən Bələdiyyə (Dum[a]) dairəsində ikinci qatda müzakirə salonu yanında vaqə xüsusi odada bulunur. Şuray-i-Millî rəyasəti ilə işi olanlar hər gün səhər saat 11-dən 1-ə qədər və axşam 5-dən 7-yə kimi müraciət edə bilirlər.

726 3-2

ŞURAYİ-MİLLİ RƏYASƏTİNDƏN

Şuray-i-Millî dəftərxanasını idarə etməyə, vəzifə və kitabəti [katibliyi] icra etməyə, Şura müzakirətini [müzakirələrini] zəbt etməyə [protokolunu tutmaq] üçün məmurlar lazımdır.

Məmurinin [məmurların] türkçə bilmələri məşrutdur [vacibdir].

Arzu edənlər müvəqqədən Dum[a] [Bakı Şəhər Bələdiyyəsi] binasında bulunan Şuray-i-Millî dəftərxanasına müraciət etməlidirlər.

278 3-3

ELAN

Bakı İkinci zükur [oğlanlar] gimna-

ziyası cənbində [nəzdində] kamilən milliləşmiş əlifba şöbəsi açılır. Bu şöbəyə daxil olan çocuqlar türkçə təlim alacaqlar. Əhalinin nəzəri-etinası bu milliləşmiş əlifba şöbəsinə cəlb olunaraq, uşaqlarını qeyd etdirəcəklərinə ümid edirik. Qeyd etdirmək istəyənlər məktəbin dəftərxanasına müraciət edə bilirlər.

725 7-3

ŞURAYİ-MİLLİ RƏYASƏTİNDƏN

Şuray-i-Millî iclası bu gün saat 1-də Duma zalında açılacaqdır. Şura əzalarından saat 12-də gəlmək rica olunur.

Düvəli-əcnəbiyyə [xarici dövlətlər] nümayəndələrindən ötrü xüsusi mövqe hazırlanmışdır.

Şuray-i-Millî rəisi:

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin

ELAN

Azərbaycan Cümhuriyyəti Şuray-i-Millisi İdarəsi üçün mükəmməl türkçə bilən bir idarə müdiri müavini, bir kargüzar, iki dəftərdar, bir mühasib, iki yazıçı və bir vəznədar (xəzinədar) la-

zımdır. Arzu edən şəxs hər gün səhər saat 10-dan 6-yədək Bələdiyyə İdarəsi imarətində idarə müdiri Məhəmməd Səid Axundzadəyə müraciət etməlidir.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Hərbiyyə Nəzarəti müstəşarından

Azərbaycan Hökumətinin qərarı ilə Hərbiyyə Nəzarəti müstəşarlığına təyin buyuruldu. Bu gündən etibarən işə başladım. Əhvalın nəzakətini [vəziyyətin həssaslığını], vəzifənin müşkülətini təqdir etməkdəyəm [qiymətləndirməkdəyəm]. Fəqət arxadaşlarımın vəzifəyə müttəhidən [birgə] sarılmaları və namuskaranə çalışmaları ilə bu müşkülət bərtərəf edə biləcəyimə [aradan qaldıra biləcəyimə] əminəm.

Qitəat [hərbi hissələr] komandanlarının, əfradın [şəxsi heyətin] təlim və tərbiyyəsi, bilxassə əfradi-zabitanda [zabit heyətində] qanuna itaət, hüquqa hörmət, maduna [aşağı rütbəliyə] məhəbbət və hüsni-müamilə [yaxşı rəftar], vəzifəni sevmək və fədakarlıq kimi xassələrin hüsulu [hasil olması] xüsusunda nəzəri-diqqətlərini cəlb edirəm. Bu surətlə yetişəcək Ordumuz istiqbala [gələcəyə] eyi hazırlanmış və Hökumətimizin müşkülətlə tədarük və fədakarənə ordu üçün sərf etdiyi para və hümmətə qarşı borclarını ödəmiş olar.

Mən bu gündən etibarən ordunun hər dürlü ehtiyacatını təmin xüsu-

sunda əlimdən gəldiyi qədər çalışacağam.

*Hərbiyyə Nəzarəti müstəşarı:
Səməd bəy Mehmandarov*

BAKİ, 16 TƏŞRİNİ-SANI

Bu gün paytaxtımızda Azərbaycanın birinci Parlamani, birinci milli müşavirəsi məclisi açılır.

Məmləkətin qeyri-təbii olan ümumi vəziyyəti, paytaxtımızın bir çox müddət düşmən əlində qalması, düşmənləri qovduqdan sonra da şəhərdə və bütün məmləkətdə asayiş bərpa edilməsinə sərf olunan zəhmətlər, hal-hazırda belə Azərbaycanın bir taqım yerlərinin düşmən əlində olması və qeyri-qeyri... Bu şərtlər həpsi şimdiki Hökumət təşkil olunduqda 6 ay müddətində dörd mərtəbəli seçki əsası ilə çağırılması vəd olunmuş Məclisi-Müəssisanı [Təsisçilər Məclisini] təxirə saldı. Lakin qarşımızda görünən siyasi vəziyyət və mühüm bir hal məmləkəti[n] Parlamansız, Məclisi-Millisiz qalmasına, millət mənafeyi nöqtəyindən nəzərdən müsaidə verməyib, böylə müəssisənin təşkilini ən ciddi surətdə tələb edirdi.

Çünki, yaşadığımız öylə bir mühüm zamanda Hökumətimizlə camaatımız arasında sıxı bir vasitəy-rabitə olması lazım gəlir ki, həmin vasitə ümum millətin rəy və xahişlərini Hökumətə bildirib, Hökumətin nə tərzdə, nə şəkildə işləməsini müəyyən etsin. Bunun

üçün müəyyən planlar tərtib etsin.

İştə, bu səbəbdəndir ki, Hökumət Məclisi-Millinin çağırılmasını lazım bildi.

Parlamamız[ın] rüknü [özülü; bü-növrəsi] ədd edilən [sayılan] heyətin kimdən ibarət olacağı qəzetəməzdə dərc edilmişdi. Bu heyət kənardan 80 nəfər daha üzv dəvət edəcəkdir ki, onlar müsəlman və qeyri-müsəlman millətləri fəallarından ibarət olasıdır (Hər bir millətə Parlamanda müəyyən yer vermək qaydası üzrə). İştə bu 120 nəfərdən mütəşəkkil Parlamən camaat ilə Hökumət arasında vasitə olub, ricali-hökuməti [hökumət adamlarını] millətin rəy və xahişinə tabe edəcəkdir və keçirdiyimiz böylə bir mühüm günlərdə hökumət başında oturanlarla bərabər məsuliyyəti öz öhdəsinə alaçaqdır.

Bu gün hər bir vətəni və millətini sevən zat həmin ali məclislərin güşadından [açılışından] şad olub, ona var qüvvəsi ilə müavinət [kömək] etməlidir və səy etməlidir ki, kənardan ixtiyar olunan [seçilən] zəvat [şəxslər] həqiqi millət xadimləri olub, məmləkətə və millətə yabançı olmasınlar. Siyasət ələminə vaqif olsunlar və böylə bir mühim vəzifəni ifa etməyə qadir və qabil olsunlar.

Bir taqım məmləkətini və millətini kəndi şəxsiyyətlərinə satan adamlar tapıla bilər ki, burada da dəxi təşviqatda bulunub, araya intriqa-filan salmağa çalışsınlar. Bunsuz biz müsəlmanlar hangi bir yerdə, hangi bir məmləkətdə

olursa-olsun keçinəmməyəcəyiz. Lakin, biz camaatımızın zəkavətinə [zehninə, zəkasına] və ağılına quvarlanaraq [güvənərək, onunla qürur duyaraq] ümidvar oluruq ki, keçmiş acı təcrübələri dərxatir edib də [yada salıb da] içimizdə artıq intriqaya, dəsisələrə [hiylələrə] və təfriqələrə [ayrılıqlara, bölünmələrə] məhəl [yer] verməzlər. Çünki, “şəxsiyyət” və “mənamlik” yolunda özlərini meydani-siyasətə atan həriflərin əməl və hərəkətinin millətimizə, vətənimizə nə qədər acı zərbələr vurmasını öz gözümüzlə gördük.

“Uca mənəblər” iddiasında olduqda “ağızları yanmış” həriflər digərlərinin məmləkətimizin rifah və səadəti üçün nə dürlü təşəbbüsatda bulunmalarını bəyənəməyib, hər bir şeyin əleyhində olacaqları möhtəməldir [ehtimal olunur]. Lakin böylə şeylərə camaatımız əhəmiyyət verməməlidir. Öylə həriflərin dəsisələrinə [hiylələrinə] aldanmamalıdırlar.

Böylə bir müşkül halda fikirlərini vətənin və millətin səadətinə verməlidirlər və bu gün isbati-vücut edəcək [meydana çıxacaq] Məclisi-Millimizi alqışlayıb, ona müavinətdə [yardımda] bulunmalıdırlar.

Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın Azərbaycanın birinci Millət Məclisi!

HANGI ÜMİDLƏ?

Azərbaycan istiqlalının yeni bir səhifəsi vərəqlənir. Şurayi-Milli açılır.

Şurayi-Milli açılır.

Bu sədanı eşidən azərbaycanlı əndişəsiz deyildir. Düşar olduğu bu qədər müsibətlər, giriftar olduğu bu qədər fəlakətlər kəndisində bir növ yə's və nomidlik [məyusluq və ümidsizlik] törətmişdir.

Mart hadisələrini görən, hürriyyət, ədalət və millətlərə həqqi-müsəvat [bərabərlik həqqi] vəd edən adamların birer canı, qatıl və cəllad kəsilərək su əvəzinə qan axıtdıqlarına şahid olan, sentyabr müzəffəriyyətinin bütün şəddaid [əziyyət] və təhəssüslərini [hissələrini, hissə qapılmalarını] duyaraq qurbanlar verən, hərbi-zərb [müharibə və iğtişaların], səfalət və fəlakətin, daxili müharibələrin bütün müsibət və ələmlərini çəkən Azərbaycan vətəndaşı heç şübhəsiz ki, Şurayi-Milli açılır deyincə bir az düşünəcək, artıq əhvalifövqələdədən [fövqələdə vəziyyətdən] çıxaraq mötəd [alıılmış; normal] bir həyatı-siyasiyyə [siyasi həyat] yaşayacağı fikrini bəsləmək istəyəcəkdir.

Fəqət nasıl? Türkiyə mütarəkə əqd etmiş [atəşkəs imzalamış], Avstriya-Macaristan qitə-qitə [parça-parça] olmuş, Bolqariya çoxdan təslim olmuş, Almaniya silahını qoymuş, inqilab atəşləri bütün Orta Avropa məmləkətlərini bürümüş, Boğazlar açılmış, ingilislər Bakının qapısına dayanmışlardır.

Böylə ikən əcəba hangi ümidlə Şurayi-Milli açılır? Şurayi-Milli bu qədər müşkülətə qarşı Azərbaycan istiqlalını mühafizəyə qadir olacaqmı?

İştə, əfkari-ümumiyyəminin [ictimai

rəyimizin] “Hangi ümidlə?” sualı ilə xülasə etmək istədiyi bir həyəcan.

Fəqət bu həyəcana pək o qədər də məhəl [yer] yox. Tamamilə ümidsiz bir halda deyiliz. Şurayi-Millinin açılması ilə azərbaycanlılar müqəddaratlarını tamamilə kəndi əllərinə alırlar. Burası millətin əməllərini [istəklərini], arzu və məqsədlərini bütün cahani-mədəniyyətdə [mədəni dünyaya] elan edəcək bir kürsüdür. Bu kürsünün öz kürsümüz, öz minbər və öz məbədi-siyasimiz olduğunu bütün cahana isbat etməliyiz, etməklə mükəlləfiz.

Qoy, Mərkəzi Avropa dövlətlərinin cahani təhdid edən bazuyi-ahəni [dəmir bazusu, qolu] qırılmaq keyfiyyəti bizi heç də naümid etməsin. Bizə haqqımızı verəcək, həqqi-həyatımızı [yaşamaq haqqımızı] təmin edəcək qüvvət nə Kruppun topları, nə də digər bir qüvvəi-cabirədir [zor işlədən qüvvədir]. Biz həqqi-həyatımızı hər şeydən əvvəl kəndi iman və istedadımızdan, sonra bütün dünyaya hakim olacaq fikri-hürriyyət və üxüvvətdən [azadlıq və qardaşlıq fikrindən] alacaqdıq.

Şimdi hərbi-zərb dövrəsi keçərək, fikir və istiqlal zamanı hülul edir [daxil olur, gəlib çatır]. Bu gün qaliblər də məğlubların iləri sürdükləri əsasatı [prinsipləri] müdafiə edirlər. Lenin tərəfindən millətlərin hüququna aid elan olunan düsturlar, Vilsonun şəraitı-sülhiyyəsinə [sülh şərtlərinə] dəxi bir zəminə təşkil edir.

Vilsonun bütün aləm müvaciəsinə [qarşısında] elan etdiyi prinsiplə-

rin bizə tətbiq edilməyəcəyini düşünmək üçün meydanda heç bir səbəb və cəhət yoxdur. Əcəba nə düşünülür? Bütün aləmi-islama nafiz bulunmaq [təsir göstərmək] vəziyyətində olan İngiltərə, yanı başımızda bir gürcü, bir erməni və sair millətlərin hüquq və həqqi-həyatını tanır da, bizi boğarmı? Böylə bir düşüncə əbəs olsa gərəkdir.

Bizə həqqi-həyat tanıyacaq İngiltərə ilə pək əla uyuşar və etilaf edəriz [uzlaşırıq]. Azərbaycan Hökuməti Bakı dəxi daxil olduğu halda Qafqaziyanın qismi-mühümü [mühüm hissəsi] üzərində əmniyyət və asayışı təmin etməklə ingilislərə müfid [faydalı] olar, ingilis mədəniyyət və fününundan da [elmindən də] biz istifadə edəriz.

Ümid edəlim ki, bütün millətlərə haqq və hürriyyət vəd edən Vilson zümrəsi Azərbaycan hürriyyət və istiqlalını boğacaq bir vəziyyət almasın.

Əvət, ümid edəlim. Bu ümidlərimiz vicdani-millimizin imanı və Hərbi-ümumi nəticəsində təəssüs edəcəyi [qurulacağı] möhtəməl bulunan [ehtimal daxilində olan, gözlənilən] Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] şüarı ilə ruhlansın.

Bu gün biri digəri ardından devrilən taxtların, qurama söküyü kimi parçalanan dövlətlərin, yarı Avropanı istila edən inqilabların yalnız bir mənası vardır: demokratizmin qələbəsi. Bu qələbə yarı dünyaya deyil, bütün aləmi-mədəniyyətə şamil olmayınca, bəşəriyyət sükun bulamayacaq. Bunu görməli, o surətlə hərəkət etmə-

lidir.

İştə, Azərbaycan Şurayi-Millisi böylə ümumi bir demokratizm ərəfəsində açılır ki, bu açılış bizim də millətlər bayramına hürriyyət libası geyərək çıxmamızı mövcib olacaq [lazımlı hala gətirəcək].

Ümid və iman edəlim ki, Azərbaycan kimi müqəddəs atəşi ilə əskidən bəri bir ziyarətəgah kimi tanınmış olan yurdumuz demokratlığını yalnız soyuq göstərişlərə münhəsir [həsr] etməyib, səmimi işləri ilə də isbat etsin.

Qoy Azərbaycan Şurayi-Millisi qanlardan bıqmış, xarabəliklərdən usanmış bəşəriyyətin sülhi-ümumi bayramı üçün yapacağı çerağana [atəşfəşanlığa] kəndisinə məxsus azəri bir ziya saçsın. Kəndi himayəsində yaşayan insanları bilafərqi-cinsü-məzhəb [cins və məzhəb fərqi qoymadan] bəsləyəcək bir yurd, isindirəcək bir ocaq olsun.

Ey qarei-möhtərəm [möhtərəm oxucu]! “Hangi ümidlə?” sorurdun? İştə, böylə bir ümidlə!..

M. Ə. Rəsulzadə

TARIXİ BİR GÜN ÜÇÜN

Bu gün Qafqaziya türklərinin afaqi-həyatında [həyat üfüqlərində] yenə bir tarixi vəq'ə [hadisə] doğur. Bu günlə ulu babalarımızdan bizə irs qalmış ictimai yığınlar [yığınaqlar] – qurultaylar və məclislər yenidən ehya edilir [canlandırılır, bərpa edilir].

Hətta nisan [aprel] ayının axırlarında qəlbi milli amal ilə dolu, gələcəyə böyük ümidlər bəsləyən Qafqaziya islamları Rusya çarlığı boyunduruğundan xilas olduğunu fəqət [ancaq, yalnızca] bu ictimai məclislərdə görür, qəlbinin ən dərin bucaqlarında on illərlə bəslədiyi arzuları söyləyir, gələcəyini də həman qurultay iclaslarında təyin edirdi. O zaman Qafqaziya türkləri gələcəyə baxdıqca, yeni səfərə çıxmış bir gənc kimi istiqbal [gələcək] qarşısında gah titrər, gah məğruranə köks qabardar idi. Bu zaman Azərbaycan Cümhuriyyətinin meydana çıxacağına çalışılırdısa, bir çox maneələrdən dolayı siyasət aləminə yeni qədəm qoyduğumuz üçün kəndi həyatımızda, milli işlərimizdə ümumi bir lisan bulunmadı, ümumi bir qanuna riayət edilmədi. Bu səbəbdən idi ki, yavaş-yavaş qövdən feilə [sözdən işə] keçmək arzusunda bulunan Azərbaycan Məclisi-Müəssisani hazırlıklarımız və bir çox digər təşəbüssatımız öylə bir fəlakətə uğradı ki, hər tərəf artıq susmuş kimi görünməyə başladı. Fəqət, yaşamaq istəyən bir millətin fəaliyyəti əbədən qırılmaz. Muxtariyyət, istiqlalıyyət fikri qığılcımı içərisinə düşdükdə, daima şölələnərək o milləti nəhayət əbədi bir necat sahilinə çıxarar.

İştə, onun üçün burada sıxıntı çəkmiş azərbaycançılar ölkəmizin digər bir bucağından bu fikri diriltmək istədilər. Bakıda batmış zəif bir ulduz Gəncədə, bəlkə də Tiflisin bir taqım evlərində müşavirə məclislərində

parlayırdı. Hər tərəfdən fəlakət, vəxamət [təhlükə] görüldükdən sonra böyük bir fədakarlıq göstərmək qarşısında məcbur olduq. Qurbanlar verildə, iləridə şərər [qığılcım] misalında olan bu qayə bu gün işıqlı günəş kimi ətrafını yaldızlar [qızıl kimi parıldadar] halına gəlmişdir. Nümayan olmuş [doğmuş] bu günəşin bir daha zəvala ərməməsi [batmaması, yox olmaması] üçün qurbanlar verəcəyimiz mühəqqəqdır [şübhəsizdir].

Bunu kimsə danmaz. Lakin, hürriyyət və səadətimiz yolunda verəcəyimiz qurbanlar, göstərəcəyimiz fədakarlıqlar müsmir olmağı [nəticə verməsi] üçün artıq ittihad [birləşmək] və ittifaq lazımdır. Bu ittihadı da bu gün verə biləcək bir müəssisə, bir məkan varsa, o da hazırkı Milli Şura, yarınkı Parlaman və gələcəkdəki Məclisi-Müəssisan olacaqdır. Bu müəssisələrdə Azərbaycanın muxtar və müstəqil yaşaması uğrunda həp məsləklər birləşməli, həp cərəyanlar bir ümumi zəmin üzərində durmalıdırlar. Azərbaycanın olması ilə xalqımızın rifahı, tərəqqisi və təalisi [ucalması] olar. Xalqın tərəqqisi ilə millət miyanında [arasında] siyasi cərəyanlara meydan bulunar. Bunun üçün əsası [kökü] müstəhkəm etməmiş [bərkitməmiş], füruat [detallar; budaqlar] üstündə mübarizə etmək gülünc olar. Artıq, Azərbaycan fikri canlandı. Şimdi bunu təqviyə etmək [gücləndirmək] ümum Qafqaziya türklərinə fərzdir.

Bu təqviyəyə nə bircə ziyafət məc-

lislərində olan kimi fəsih [gözəl, bəzəkli] sözlər və bəliğ [bəlağətli, zərif] nitqlər söyləmək iştıqalı [məşğuliyyəti] ilə deyil, bəlkə ümum əhalinin arasında cərəyan edən əfkara [fikirlərə] riayət etmək, ədalət üzərə olaraq Azərbaycanın hər nöqtəsinə müqəddəratı[nın] həllində iştirak etmək imkanı vermək və əhvali-hazirəyə [hazırkı şəraitə] münasib bir üsuli-idarəni nəsb etməklə [qurmaqla] olacaqdır. Ümidvarız ki, bu gün Azərbaycanın müqəddəratını həll etmək üçün toplanan Şura əzasının [üzvlərinin] hər biri nəslə-atinin [gələcək nəslin] bizim hər bir ətvarımıza [hərəkətimizə] diqqət edəcəyini nəzərə alıb, demokratik Azərbaycan Cümhuriyyətinin həyat səhnəsində canlı olması üçün kəndi nəfsindən keçincəyə qədər qeyrət edər [səy göstərər, çalışar].

Bu gün iqtizayi-zaman [zamanın çağırışı] bizdən fəqət böylə bir qeyrət bəkləməkdədir.

M. Hənəfi

AZƏRBAYCAN ŞURAYI-MİLLİSİ TARİXİNDƏN

Azərbaycan Şurayı-Millisinin 1918 sənə iyun ayının 17-də Gəncədə Fətəli xan Xoyski hökuməti-hazirəsini [hazırkı hökumətini] təşkil edərək, bütün səlahiyyəti-hökuməti [hökumət səlahiyyətini] kəndisinə tövdi ilə [tapşırmaqla], tətıl etdiyi qarelərimizə [oxucularımıza] məlumdur. İyunun 17-si Azərbaycan

tarixi-istiqlalına səbt [qeyd] olunacaq günlər[dən]dir. Şurayı-Millinin təkrar həyat və fəaliyyətə başladığı bu gündə, fəvqəzzikr [yuxarıda qeyd edilən] günün iclasını qaparkən Şurayı-Millii rəisi Rəsulzadə Məhəmməd Əmin həzrətləri tərəfindən irad olunan [söylənən] nitqi nəşr etməyi münasib gördük.

İştə nitqin məzmunu:*

Həzərat, daha sabahkı iclasımızı açdığım zaman nə kimi məsuliyyətli və ağır bir zaman içərisində bulunduğumuzu ixtar eyləmişdim [yada salmışdım]. Tarixi məsuliyyətin bütün o çəkilməz yükünü şimdiki qərarınızla Fətəli xan Xoyski cənablarının təşkil eylədikləri hökumətinin omuzlarına yüklədiniz. Bu qərar bir tərəfdən əhvalın icabı [vəziyyətdən doğmuş], digər tərəfdən də “Blok” ilə “Hümmət”in istefaları üzərinə mənən və şəklən alınmaq məcburiyyətini hasil etmişdi.

Dünya müharibəsi və Rusiya inqilabının təsirləri ilə yeni doğmuş və həyatı-siyasiyyəyə [siyasi həyata] ilk qədəm basmış olan Azərbaycan, qayəsi əhatə olunmaz [nəticəsi bilinməyən] mühüm dəqiqələr keçirir. Bu yeni türk nevzad-ı siyasəti [türk siyasətinin yeni körpəsi] rüşd və bülüğ bulub [həddi-bülüğə çatıb] da millətlər zümrəsinə bir amili-həyat [həyat ünsürü] olaraq girə biləcək, yoxsa sısqa [zəif] çocuqlar kimi südəmər halında ikən tərki-həyat edər

* Fəvqəzzikr iclasın məzbətəsini [protokolunu] bərtəfsil [təfsilatı ilə] başqa bir nömrədə dərc edəcəyiz.

cəkmidir? İştə, bütün zehinləri işğal edən bir məsələ. İştə, bir zaman ki, müqəddərati-milliyəni [millətin müqəddəratını] əllərinə alanlar üçün Azərbaycan növizadını tələf etdirməmək kimi müşkül, fəqət müşküllüyü ilə bərabər şərəfli bir vəzifə və məsuliyyət tərtib edir. İştə, böylə bir zamanda və böylə bir məsuliyyəti-əziminin [böyük məsuliyyətin] bari-giranı [ağır yükü] altına girmiş olduğu halda Fətəli xan cənabları hüsurunuza çıxıb da etimadınızı istəməklə kəndisinə iqtidar arayır. Fəqət, bunu yaparkən o, diqqət etdiniz yəqin ki, nə qədər sararmış, titrəmişdi. Siz onu ehtimal ki, heç bir zaman və heç bir məkanda bu dərəcədə lərzənə [titrəyən] və hirasən [ürkək] görməmişdiniz. Bu nəyə bənzər, bilirmisiniz? Dəhşətli hängamlarda [zamanlarda] səfəhati-hərbin [müharibənin mərhələlərinin] məsuliyyətli dəmlərində ricət yapmaq [geri çəkilmək] məcburiyyətində qalan bir ordunun mövqeyi-məxsusu [xüsusi bir mövqeni] son dərəcəyi-İmkana [İmkanın son həddinə] qədər mühafizə etmək üzərə buraxdığı müfrəzəni [dəstəni] istila edə bilən hirasə və həşyətə [qorxuya]...

Əvət, əfəndilər, Azərbaycanın paytaxti-müvəqqəti bulunan Gəncədə naqis də olsa hakimiyyəti-milliyəni təmsil edən bir müəssisənin şu surətlə meydandan çəkilmək məcburiyyətində qalması, heç şübhəsiz demokrasiyanın bir ricəti [geri çəkilməsi] və quvayi-mürtəcenin [mürtəcə qüvvələrin] bir müvəfəqqiyətidir. Bu ricət ağ

və pak qüvvətlərə müqabil, qara və napak qüvvətləri təqviyyə edəcəkdir [gücləndirəcəkdir]. Bu nöqtəyi-nəzərdən baxılınca, ilk nəzərdə bizim halımız Ukraynanın halına bənzəyir kimidir. Bu hallar bizdə Rusiya məqsədi-inqilabiyəsinin [Rusiya inqilabının məqsədlərinin] iflasına dair bir əqidə hasil edir. Fəqət, əfəndilər, zəvahirlə baxmayalım [xarici görünüşə əsasən qərar verməyə], səthi düşünməyəlim, pək də məyus olmalıyıq.

Məncə, Rusiya inqilabi-əzimi [böyük inqilabı] hər nə derlərsə desinlər, qətiyyətlə iflas etmədi. Rusiyada inqilab nə yapacaqdı? Bu suala “Böyük Rusiya” fikri ilə məsmum [zəhərlənmiş] olan rus inqilabçıları nöqtəyi-nəzərdən deyil, inqilabın kəndi təbiətini təhlil edərək cavab verməlidir. Böylə baxılarsa, Rusiya inqilabı məzlum və məğdur [haqsızlığa məruz qalmış] siniflərlə, məhkum millətləri azad etməlidir. Məğdur siniflər təqdir edəlim ki, istədiklərindən fəzləsini [artığını] aldılar. Millətlər isə birər-birər kəsbi-istiqlal edirlər [istiqlaliyyət əldə edirlər]. Əvət, dünyanın altından birini tutan Rusiya parçalanır. Fəqət, inqilab “Böyük Rusiya” yaratmaqlamı müvəzzəf [bir vəzifəni öhdəsinə götürmüş] idi? Qətiyyətlə deyildi. İfrata gedən sinif hərəkətləri əlbəttə ki, təyid olunacaq [nizamlanacaq] və mötədil bir şəkələ girəcəkdir. Çünki, bu hürriyətin şəkli-hazırı [hazırkı surəti] heç şübhəsiz ki, hürriyət deyil, bir afət [bəla] və fəqət bu yolda yapılacak ricət əminəm ki,

hər halda inqilabdan əvvəl mövcud olan hüdudun ötəsində deyil, bərisində təvəqqüf edəcəkdir [dayanacaqdır]. Demək, əhval əvvəlkisinə nisbətlə hər halda eyi olacaqdır.

Əfəndilər! Mən, sabiq Rusiya ərazisində güzəran etməkdə bulunan vəqayeyə [hadisələrə] böylə baxıram. Buna görə də hələ ümidlərimlə bərabər olaraq yaşayıram. Bilirəm, əfəndilər, ki, Azərbaycan Rusiya inqilabının vəz etmiş [meydana qoymuş] olduğu müsbət nəzəriyyələrlə, elan etdiyi əqanımı-hürriyyətdən [hürriyyət prinsiplərindən] son dərəcədə istifadə edəcəkdir.

İştə, müstəqil bir Azərbaycan, siyasətən kəsbi-hürriyyət və istiqlal edəcək [hürriyyət və istiqlal qazanacaq], Azərbaycanda ictimai hürriyyətlər və hüquqi-bəşərə aid düsturlar hər halda müstəbid Rusiya zamanından daha geniş, daha əlverişli olacağına şübhə etməm. Hətta, əfəndilər, söyləmək istəyəm ki, Azərbaycan Qafqaziyada ən hürriyyətpərvər və inqilabçı təsəvvür olunan Gürcüstandan daha məsuddur. Çünki, burada bizim daxili hürriyyətlərimizə icrayi-nüfuz edən [təsir göstərən] və edəcəyi mütəsəvvir bulunan [təsəvvür olunan, ehtimal daxilində olan] qüvvət yabançı bir qüvvət deyil, öz qüvvətimizdir. (alqışlar) Burada istiqlal böyük və şanlı bir millətin müxtəlif şöbə və budaqlarını tövhidə [birləşdirməyə] doğru gedəcək ki, eyniməqsədimizdir [məqsədimiz elə budur]. (alqışlar) İctimai və hüquqi hürriyyət-

lərdə biz fərzən [tutaq ki], qeyb etsək belə, siyasətən qazanacaq, təlafeyimafat edəcəyiz [itirilmişlərin əvəzini çıxacağıq]. Halbuki Ukrayna, Gürcüstan və sairə öylə deyildir. Əvət, əfəndilər, pək də naümid olmayalım. Tarixin amali-milliyəmiz nöqtəyi-nəzərindən müsaid bir zamanında olduğumuzu, türk ittihadı [birliyi] üçün fürsət ələ keçdiyini unutmayalım. Bütün məsaimizi [əməyimizi] bu hürriyyəti-siyasiyyənin [siyasi hürriyyətin] təşəbbüsünə [əmələ gəlməsinə] sərf edəlim. Bunun üçün də hər dürlü fədakarlığa amadə [hazır] bulunalım.

Sizi, ey heyəti-hökumət [hökumət heyəti], böylə bir əmri-əzimin [nəhəng işin] ifası üçün təvkil edir [vəkil təyin edir, işi sizə tapşırır], bütün məsuliyyəti öhdəyi-həmiyyətinizə təhmil etməklə [qeyrətinizin öhdəsinə qoymaqla], zənn etməyiniz ki yalnız qalırınsınız. Yetişər ki [yetər ki], siz, keçirməkdə olduğumuz zamanın əhəmiyyəti ilə mütənasib, amali-milliyə ilə müvafiq, türklük e'lalasına [ucalmasına], Azərbaycanın hürriyyətinə, türk kitleyi-nasının [xalqının, xalq kütləsinin] mənafeyinə mətuf olan [yönələn] icraatınızda kəhalət [göz boyama] və müsahələ [asana qaçma] göstərməyib də, pozulmaz bir əzmlə çalışsınız. Biz hər zaman sizə müin [köməkçi] olmağa hazırız. İstədiyiniz zaman bizi, kəndinizlə bərabər bulacaqsınız. Biz hüzurumuzla [varlığımızla] sizə müin olmağa hazır olacağımız kimi, icabı təqdirində [lazım gəldiyində] başqa yollarla da sizi təqviyəyə [dəs-

təkləməyə; gücləndirməyə] hazırız. Nə-təkim, bugünkü tətlimiz dəxi bu hisslə və bu məqsədlə icra olunur.

Şurayi-Millinin heyəti-hazirəsi [hazırkı heyəti] haqqında vəqə olan tən-qidata [tənqidlərə] qarşı buradan bəhs etməyə lüzum görməyirəm. Siz bilirsiniz ki, bu tənqidat, heyətdən ziyadə əsasa mətuftur [yönəlmişdir]. Bu mü-nəqqidlər [tənqidçilər] haqqındakı mü-hakimatı [mühakimələri] tarixə həvalə edəlim. Bir qaç ay sonra, əgər, bu vahi [boş; mənasız] tənqidlərdə arzuyi-millət arayan ərkan [şəxslər] əsasın deyil, heyətin əleyhinə isələr, hürriyyəti-intixabatı [seçki azadlığını] təminlə, millətin həqiqi tələqqiyatını [mövqeyini; qiymətləndirməsini] görələr. Millət kəndisi bizimlə onların arasında həkəm [münsif, arbitr], o zaman haqq ilə batil də əyan olar.

Şimdi, artıq bu ağır günlərdə öhdəsinə bir vəzifə tövdii ilə [tapşırmaqla] tərək etdiyimiz Hökumətə ərzi-vida edəlim də, ayrılalım.

Əfəndilər! Sizdən, kəndi haqqımda izzü-əhtiramdan [hörmət-izzətdən] başqa bir şey görmədiyim əziz arxadaşlarımdan ayrıldığım əsnada, öhdəmə vəgüzar etmiş [öhdəmə qoymuş] olduğunuz vəzifə saiqi ilə [vəzifənin sövq etməsiylə] yapmış olduğum qüsurlarımın əfvini diləməyi ayrıca istirham [xahiş] edirəm. Şimdi vaxt gəlir. Saati-vida vurulur [vida saati çalınır]. Yekdi-gərinə [bir-birinə] qardaşcasına əlvida edəlim və ayrılarkən, əfəndilər, bu ümidlə gedəlim ki, inşallah, yaxında

Azərbaycanın paytaxtı bulunan Bakıda Azərbaycan Məclisi-Müəssisən dairəsində buluşarız.

Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın türklük! (Şiddətli və sürəkli alqışlar)
Məclis saat ikidə qapanır.

AZƏRBAYCANLIYA

Hörmətli Nəsim bəyə

Ey vətəndaş, bu gün sənin taleyinə
Vicdanları aydınlatan yaldız doğur.

Ey qafqazlı, sənin yücə üfүqündən
Bir əbədi sönməyəcək yulduz doğur.

O yulduz ki, onun üçün bəşəriyyət
Tarixində dəryalarca qan axıtmış

Doğmuş onun şəfəqindən qaç məmləkət,
Bir çoxları qəhr olaraq yerə batmış.

Bu gün sən də insanlığa addım atdın
Müstəqillən yaşamanı salamlatdın.

Bundan sonra Azərbaycan ölkəsində
İstiqlalın, hürriyyətin kölgəsində

Sənin dəxi bir müqəddəs vətənin var,
Bayrağın var, buludlardan yücə qalxar.

İstiqlalın Şərqə işıq salacaqdır,
Sənin dəxi Milli Şuran olacaqdır.

Şimdi sənin daşdığı böyük adı
Alqışlayır Qafqasyanın dağı-dağı

Xəzər suyu bayrağını salamladı
Sevin, azad Azərbaycan vətəndaşı.

Əli Yusif

MİLLİ ŞURAMIZA

Qardaş!

Sən çıx bu minbərdən doğrunu söylə,
Yalvarma kimsəyə, tanrıdan başqa!
Küskünsə taleyin sən ona küsmə,
Dinlətdir səsinə, çalış, çapala!

Bu bəxtsiz millətin daddığı acı,
Çalış, əlac olsun, diriltsin onu.
Düşmən başındakı o zəfər tacı
Görsün ki, irqimin deyildir sonu!

Qüvvəti vicdandan, nuru haqdan al!
Hidayət etməyə yol azanları,
Gəlməsin yardımsız qəlbinə məlal,
Yardım: minarələr... sübh əzanları...

Təmiz alınıdakı tozu, toprağı
Haqq üçün açdığı əllərlə sil!
Vətən bir fidandır, yaşıl yaprağı
Soldurmamaq sənə əlindədir, bil!

15/11/34

Cavad

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Avstriyada

- Kiyevdən xəbər verirlər ki, Avstriya sərhədində olan cənub dəmir yol xəttində qarət və iğtişaş davam etməkdədir. Novoselitsa istasyonundan teleqraf edirlər ki, məhəlli [yerli] əhali Avstriya saldatları ilə bir yerdə dövləti əmvalı [dövlət malını] dağıdıb, qarət etmişlərdir. Spirt anbarları talan edilmişdir. Tüfəng atəşi davam edib, bombalar patlamaqdadır. Gecə istasyon kantorası qarət edilib, kantorada olan

pullar oğurlanmışdır.

- Yelizavetqraddan xəbər verirlər ki, Avstriya saldatları dövlətli evlərini və müəssisələrini talana başlamışlardır. Məhəlli [yerli] füqərə sinfi də saldatlara mülhəq olmuşdur [qoşulmuşdur].

- Voloçiskdən xəbər verirlər ki, ətraf kəndlərdən bir çox əhali gəldiyindən və Avstriyadan külli miqdarda hərbi əsirlər varid olduğundan [gəlib çıxdığından], nəhayət dərəcədə qarət və iğtişaş bərdəvamdir [davam edir]. İstasyonda gecə və gündüz atışmadır. Başqa yerlərdən də bu tövr xəbərlər gəlməkdədir. Sokolova istasyonu Romanya əsgərləri tərəfindən zəbt edilmişdir.

- Odessa ilə Kiyev arasında olan istasyonlarda Avstriya əsgərləri dəstələri ərzaq anbarlarını dağıtmışlardır. Jmerinka mövqifində [stansiyasında] Avstriya əsgərləri keçib getməkdə olan zabitləri həbs edib, həbsdə olan bolşevikləri azad etmişlərdir. Ərzaq anbarlarında olan malları kəndlilərə paylayıb, sonradan anbarları yandırmışlardır. Ukraynadan gələn əsgəri hissələr Avstriya saldatlarının silahını əllərindən almışlarsa da, fəqət onlar kəndlilərə bir çox silah və pulemyot paylamağa müvəffəq olmuşlardır. Kiyev-Voloçisk arasındakı dəmiryol hərəkəti qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Odessa-Voloçisk arasında hərəkət fəx [ləğv] edilir. Odessa ilə Kiyev arası hərəkətinin dayanması qorxusu var.

- Vyanada böyük iğtişaşlar vəqə

olmaqdadır. Noyştatda aeroplan mövqeləri yandırılmışdır. Zalsburqda şiddətli atışma hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Avstriya qəzetləri yazırlar ki, Karlin təxti-səltənətini tərk etməsindən sonra, Avstriya inqilabı gəldikcə Rusiya inqilabına mübəddəl olmaqdadır [çevrilməkdədir]. Ətrafda böyük iğtişaş vardır. Əhali çörəkçi dükanlarını dağıtmaqdadır.

Cəbhələrdə

- Liondan xəbər verirlər ki, ingilis əsgərləri Moböjün iki mil məsafəsindədirlər. Amerikalılar Sedanı işğal etmişlərdir. Dəmir yol xətti boyu fransızlar alman əsgərlərini təqib etməkdədirlər.

- Romadan xəbər verirlər ki, İtaliya məmurları Avstriya dəmir yollarının kontrolluq vəzifəsini öz öhdələrinə almışlardır. İtaliya kralı Triest şəhərinə varid olmuşdur.

SÜLH ƏTRAFINDA

Telsiz teleqraf xəbərləri

“Royter” acentəliyinin verdiyi məlumata görə, Lloyd Corc Almaniya ilə imza edilən mütarikə şəraitini [atəşkəs şərtlərini] Avamlar Kameronunda [icmalar Palatasında] oxumuşdur. Bu şərait üç hissəyə təqsim edilir [bölünür]: 1. Qərb cəbhəsi; 2. Şərqi cəbhəsi; 3. Donanma.

Qərb cəbhəsi şəraiti:

1. Fransanın almanlar tərəfindən

zəbt edilən yerləri Belçika, Elzas-Loren və Lüksemburq təxliyəsi.

2. Güclə Almaniyaya aparılan əhəlinin öz vətənlərinə buraxılması.

3. 5 min top, 30 min pulemyot, 3 min mina buraxan və 3 min aeroplan təslimi.

4. Reyn nəhrinin sol sahilinin bilkülliyyə [tamamilə] alman ordusundan təmizlənməsi. Alman əsgərləri tərəfindən təxliyə edilən yerlər Mobit yanında, Reyndə olan keçidləri və körpüləri tutmaqda olan Müttəfiq qüvvələri tərəfindən zəbt ediləcəklərdir.

5. Reyn nəhrinin sağ sahilində 30 kilometrə məsafəsində olan yerin məsun [toxunulmaz] buraxılması.

6. Mütəfiqlərə 5 min lokomotiv (paravoz), 15 minə qədər vaqon və 5 min yük avtomobili verilməsi.

7. Elzas-Lorendən başqa Reyn əyalətlərində əsgər saxlanması Alman Hökuməti öhdəsinə buraxılır.

8. Hərbi əsirlərin tezliklə qaytarılmaları.

(Teleqrafın dalı alınmamışdır.)

* * *

Parisdən xəbər verirlər ki: Alman vəkilləri [nümayəndələri] cümə günü səhər marşal Foşun yanına gəlib, mütarikə əqdini [atəşkəs imzalanmasını] rəsmi surətdə xahiş etmişlərdir. Müttəfiqlərin şəraiti [şərtləri] qəbul edilmişdir. Vəkillər hərəkəti-hərbiyyənin [hərbi əməliyyatların] dayandırılmasını xahiş etmişlərsə də, cavabi-rədd [rədd cavabı] almışlardır. Alman vəkilləri bu məsələnin qasid vasitəsilə Almaniyaya

Hökumətinə xəbər verilməsinə icazə istəmişlərdir. Qasid göndərilmişdir. Alman komanda heyəti cavabının müddəti bazar ertəsi saat 11-də tamam olur.

VÜKƏLA ŞURASINDA

14 təşrini-sani [noyabr] tarixli Vükəla Şurasında qərar qoyulmuşdur ki:

- Sahiblərinə iadə edilmiş [qaytarılmış] müəssisələr qulluqçularının maddi ehtiyacını ödəməkdən ötrü Ticarət və Sənəət nazirinə 3 milyon 600 min rublə buraxılsın.

- Milliləşmiş neft müəssisələrinin sahiblərinə iadəsi xüsusundakı 5 təşrini-əvvəl [oktyabr] tarixli əmrnamənin 4-cü maddəsi dəyişməklə, bu anadək Xalq Təsərrüfatı Şurası idarəsində qalmış və təşrini-əvvəlin 11-dək istehsal edilmiş neft məhsulətinin üçdə iki hissəsi Azərbaycan daxilində olmaq şərti ilə müəssisələr sahiblərinin ixtiyarına verilsin. Yerdə qalan üçdə biri yenə də həman Xalq Təsərrüfatı Şurası idarəsinə buraxılsın.

- Azərbaycan istinaf [apelyasiya] məhkəməsi xüsusunda verilmiş qanun layihəsi təsdiq edilsin.

ORDAN-BURDAN

Milli Parlaman

Əvvəlcə belə idi:

Məmləkətin bir padşahı olardı,

padşahın da bir vəziri.

Padşah qanun qoyardı. Vəzir də o qanunu məmləkət içində yeridərdi.

Bu iş camaata xoş gəlmədi. Dedilər ki:

- Padişah bizim dərdimizi nə bilir ki, bizə də qanun qoysun? Yaxşısı budur ki, o öz taxtında əyləşib, çayını içsin. Qanunu biz özümüz qoyaq. Çünki, dərdimizi özümüzdən yaxşı kim bilər?

Elə də oldu:

Millət yığılır, məşvərət qurulur, dərdlərdən, ehtiyaclardan söhbət açılır, ona görə də qanun qoyulur. Sonra, o qanun vəzirlərə verilib, deyilir:

“Buna görə iş görün!”

* * *

Bugünkü gün Azərbaycan türkləri üçün üçüncü bir səadət günüdür.

Birinci səadət günümüz – irsi düşmənlərimizin puç olduğunu gördüyümüz gün idi.

İkinci səadət günümüz – vətənimizin qan soranlar və onların qab yalayanları əlindən böyük türk qardaşlarımızın qəhrəman əlləri ilə xilas edildiyini gördüyümüz gün idi.

Üçüncü səadət günümüz isə bugünkü gündür ki, azad millətimiz məşvərətə yığılıb böyük qurultay düzəldəcəkdir ki, özü üçün qanunlar qoysun.

Birinci səadət günümüz – hissi səadət günü idi:

Yəni, düşmənlərimizin məhvini görüb ürəyimizdən tikan çıxırdı.

İkinci səadət günümüz – ruhi səadət günü idi:

Yəni, böyük qardaşlarımızın imdadını və vəslini [vüsalını, qovuşmasını] görüb, nəinki dirilərimizin, hətta ölülərimizin də ruhu şad olurdu.

Üçüncü səadət günümüz isə aqli səadət günüdür:

Yəni, bir bu qədər çaxna-vaxnadan sonra aqlımız başımıza gəlib əmr edir ki:

Yığılın qurultaya! Bir bu qədər səadət nəşəsi ilə xumarvar dolandığınız bəsdir. İndi gələcək fikrini çəkmək və nail olduğumuz səadətlərin əbədiliyi xüsusunda çalışmaq üçün məşvərət qurmaq lazımdır.

Millət, səsini çıxart!

O səsi özümüz də eşidək, özgələr də eşitsinlər.

* * *

Birinci Parlamanımız seçmə olmadı, tikmə oldu.

Zərər yoxdur!

Hələ bu gün seçmə-tikmə söhbətinin vaxtı deyildir.

Bu gün qanun düzəltməkdən ümdə səs çıxartmaq lazımdır!

Bizi səsleyirlər!

Deyərlər ki:

– Ay ev yiyəsi, kim var?

Bu cürə səslərə səs vermək lazımdır. O səsi də millət qurultayı verməlidir. Bəs, tez olaq, əhil adamlarımızı karkən [əlindən iş gələn] əfradımızı [fərdlərimizi], iş bilən baş bilənimizi çağıraq ki, onlaq qurultay damınının bacasından səs çıxarıb desinlər ki:

– Buyurun, dost qonaqsa – sənə qarımız, düşmən qonaqsa – sənə

meydanımız, hər ikisi açıqdır, bismillah!

Bəs, bu gün o səsi eşitmək və eşitdirmək səadətinə nail olmaq münasibətilə Azərbaycan türklərini təbrik edib deyirik:

Yaşasın millət!

Yaşasın millət səsi olan birinci milli Parlamanımız!!

Filankəs

TƏSHİH

Dünkü nüsxəmizdə dərc olunan Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəy əfəndinin nitqində vəqə olan iki xətanın təshihinə lüzum görülmüşdür.

İki yerdə qullanılmış “müsavat” kəlməsi “sovet” oxunmalıdır. “Şu doğma topraqlarımız üzərində qayalaşdıq, yenə də qardaş olduq” cümləsinin axırı “qan yalaşdıq və yenidən qarındaş olduq” şəklində oxunmalıdır.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Şurayi-Milli iftitahtı [açılışı] şənbə günü saat 1-də Dum[a] binası zalında təyin edildiyini Bakıda mövcud Azərbaycan Şurayi-Millisi əzaları [üzvləri] həzrətlərinə xüsusi dəvətnamə ilə ixbar etmək [xəbər vermək], adreslərini bilməmək mövcubincə [səbəbindən] mümkün olmamasından, Bakıda mövcud ümum əza həzəratından qəzetə

elanına iktifa [kifayət] edərək təşrif gətirmələri mərcudur [xahiş edilir].

Təftiş

2[-inci] polis məntəqəsi müdiri müavininə polis nəfəri Məhəmməd-həsən Babayev xəbər verir ki, Birinci Təzəpir küçəsində 25 nömrəli evdə yaşayan Aleksandra Yurininin mənzilində çalınmış əşya ilə Biçeraxov qitəsi [dəstəsi] nəfəratı [əsgərləri] tərəfindən buraxılmış bombalar mövcuddur.

Polis təftişatı nəticəsində mənzildən əl bombası, bir dənə xalça, iki dənə xurcun, bir dənə mis (baqır) samovar, iki dənə su keçməz gömlək [köynək], bir dənə meşindən tikilmiş cəket [pencək] və yəhər üçün lüzumlu bir top meşin və bir dənə yun tapqır tapılmışdır.

Mənzil sahibəsi demiş ki, xalça iki ay bundan qabaq 200 rubləyə Lənkəranda alınmışdır. Digər əşya isə bomba ilə bərabər qırmızı alayda xidmət edən Vasili adlı qardaşı tərəfindən buraxılmışdır. Ümum əşya polis tərəfindən müsadirə olur. Bombadan maəda [başqa] şeylərin siyahısı tutulub, bir surəti də Yurinyaya verilmişdir.

* * *

- Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən Bakı valiliyinə böylə bir qərardad gəlmişdir ki, həbs edilmiş Xarkov vilayəti Üzüm qəzası sakini Mixail Pavloviç Bistraçov, Çərniqov vilayəti Qluxov qəzasından İvan Fyodoroviç Yurçenko, Saratov

vilayəti Balaşov qəzasından Vasili Aleksandroviç Yaxmatov, Kursk vilayəti Timsk qəzasından Afanasi Tixonoviç Lonev, Kursk vilayəti Dmitriyev qəzası sakini Serqo Vasilyeviç Baykov, Moskva vilayəti Podolsk qəzasından Mixail Nikitoviç Jorin ilə Voloqda vilayəti sakini Aleksandr Apolloviç Podskanski asayışı-ümumi üçün müzirr [zərərli] ədd [hesab] edildiklərindən, azad edilərək Daxiliyyə Nəzarətinin tərəfindən ol xüsusda müsaidə verilmədikçə bir daha Azərbaycana gəlmək ixtiyarından məhrum olmaq şərti ilə Azərbaycan Cümhuriyyəti hüdudundan çıxarılsınlar.

- Balaxanı-Sabunçu qalabəyiliyi dairəsi əhalisi arasında naxoşluqlar kəsbi-şiddət etdiyindən Balaxanı-Sabunçu qalabəyisi Bakı valisinə müraciətlə məzkur dairə əhalisinə tibbi müavinətdə bulunmağı rica etmişdir.

- Ərazi Nazirinin əmri ilə bilatəxir Muğan yerlərini icarəyə verməkdən ötürü bir komissiya tərtib verilmişdir. Bu yerlər əvvəlinci növbədə kənd əhalisinə və kənd cəmiyyəti idarələrinə icarəyə veriləcəklərdir. Məzkur əhali və cəmiyyətlərə yerlər müzaidəsiz olaraq icarəyə veriləcəkdir.

Bir müddət keçəndən sonra yerlər müzaidə ilə bütün xahiş edənlərə veriləcəkdir.

Klemenko komissiya sədri, Muğanın Duzlaq mövqifi [stansiyası] aqronomu Yanoşevski vergi inspektoru və uyezd naçalniki dəxi komissiyaya daxil olmuşlardır.

Hərbi əsirlərin təxlisi [azad edilməsi]

Məhəlli komandan əmri ilə dünən və srağagün bütün təcəmmögahlar [kamplar] və həsxanada olan hərbi əsirlər təxlis edilmişdir. Tərxis edilən əsirlərin bir çoxları Bakıda yaşayan əhalidəndir. Lakin, bunların küllisi erməni və rusalardan ibarətdir. Rus Milli Komitəsi azad olan rus millətinə mənsüb əsirlərə müavinət etməklə məşğuldur.

“Meve” vaporunun gəlməsi

Dünən təşrini-saninin 15-də Bakıya 5 gün bundan əqdəm Hacı Tərxandan çıxmış Meve vaporu varid olmuşdur. Vaporla 340 nəfərə kimi sərnəşin gəlmişdir. Sərnəşinlərin çoxu müsəlmanlardan ibarət olub, qeyri millətlərdən o qədər yox idi. Həmin vaporla gələn qeyri millətlər Bakıda yaşayan olmayıb, Rusiyanın başqa şəhərləri əhalisindən və başqa şəhərlərdə iqamət və sükunət edənlərdir ki, onlar buraya gətirilmişlərdir.

Sərnəşinlərin rəvayətinə görə bir həftə bundan əqdəm məşhur bolşeviklərin başçılarından olan Lrotski Hacı-Tərxana gəlmiş və bu münasibətlə böyük nümayişlər tərtib verilmişdir. Hacı-Tərxanda çörək yox kimidir. Çörək hər adama kartoçka üsulu ilə yarım girvənkə verilir. Əhalidə narazılıq gün-gündən artmaqdadır. Çex-slovak qoşunları Samaranı işğal etdikdən sonra çörək əldə kafi dərəcədə var idisə də sonraları heç tapılmayırmış.

Tapılmışdır

Rəhim oğlu Əliverdi adlı İran təbəəsinin adına verilmiş vəsiqə ilə 30 manatlı bir para çantası tapılmışdır.

Sahibi gəlib idarəmizdən əşyasını ala bilər.

LƏNKƏRANDAN (Xüsusi müxbirimizdən)

Bura əhalisinin əhvalı get-gedə fənallaşmaqdadır. Avetisov qoşunu hökumətin bacarıqsızlığından istifadə edərək sabiqki qərar üzrə bilamümaniət [maneəsiz], himayə və müavinətsiz [köməksiz] müsəlman əhalisi arasında qətl-qarətdə və həbslər icrasında davam edir. Dinc müsəlman əhalisi arasında Avetisov qoşunlarının icra etdikləri əziyyət və cəfalara sübut olaraq aşağıdakı dəlilləri göstərmək olar: Təşrini-saninin [noyabrın] əvvəllərində onlar 5 nəfər müsəlləh [silahlı] əşxasdan [şəxsdən] ibarət olaraq güya ki, gizlədilmiş silahları tapmaq məqsədi ilə Əkbər Qəribov və Xəlil Nəcəfov nam iki nəfərin evlərinə hücum edirlər. Ciddi təftişat icrasından sonra ev sahiblərini öldürərək evdə olan bütün qızıl və pür-qiymət [bahalı] əşyanı alıb qaçıb gedirlər.

Böylə qanlı faciənin şahidi özlərinin öldürülməsindən qorxub da müavinətdə bulunmaqdan [kömək etməkdən] aciz qalan məqtulların [qətl edilənlərin] ev qonşuları olmuşlardır.

Gözlərimiz önündə olan böylə qan-

lı faciələr ticarətimizi dəxi saxlamışdır. Hər bir mayəhtaca [avadanlıq, evdə ehtiyac olan əşyalar] ehtiyac hiss edilir. Qumbaşı və qeyri yerlərdə olan hakimlər tərəfindən gətirilən bütün malların həcz [müsadirə] edilməsindən dolayı, məkulat [ərzaq] gətirilməsi qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Gətirilən mallar həcz edilib Sara cəzirəsinə [adasına] göndərilir. Həcz edilən məkulatın paraları verilməyir və sahibləri dəxi öz başına mal apardıqları üçün cəza alırlar. Sara cəzirəsində külli miqdarda məkulat və qeyri mayəhtac olub, orada sükunət edən [yaşayan] əhaliyə iki il kifayət edər.

Görülməyən bahalıq hökmfərma-dır [hökm sürməkdir]: qənd girvən-kəsi 80 manat, çay 300 manat, yağ 40 manat, adi sabun 30 manat. Bolşeviklər tərəfindən yandırılan müsəlman köyləri Xırmandalı, Kürdəbazlı, Qədirlı, Qarğalıq, Hüseynhacılı, Həsənli, Alı-şanlı, Taxlavedi, Oymaq kəndlərində olan əkin yerləri həcz edilmiş və müsəlmanlar əlindən alınmışdır.

Bütün güc və qüvvə ilə müsəlman-lardan alınan əkin yerləri orada olan rus mühacirlərinə verilir. Məzkur [adı çəkilən] kəndlərin müsəlman əhalisi əllərindən yerləri alındığı üçün yersiz qalmışlardır.

Yandırılmış və talan edilmiş kənd-lərin əhalisi özlərinin yerlərini və yan-dırılmış evlərini tərtibə salmaq üçün çox məmnuniyyət ilə öz kəndlərinə qayıdarlardı. Lakin onlara bir daha öz yerlərinə gəlməmələri elan edilmişdir.

Bu qədər ağır şərait altında güzəran etməyə məcbur edilən Lənkəran mü-səlman əhalisi öz həmdin və həm-cinsləri olan Azərbaycan ordusuna göz dikərək, özlərinin təxlis [xilaslarını] və necatlarını onlardan gözləyirlər.

GƏNCƏ QƏZASINDA

Gəncəli Usta oğlu Mikayıl ilə Ziyadlı köyü sakini Kərbəlayı Hüseyin oğlu Tağı digər həməfkarları ilə [əlbir olanlarla] bərabər Sərkər köylüləri heyvanlarına hücum edib, onları çalmaq istəyirlər. Bunu görən köylülərdən Abbas oğlu Əlikiş, Məhəmmədbağır oğlu Tağı, Əlikiş oğlu Bəxşəli və Abış oğlu Kərbə-layı quldurlara atəş açırlar. Hər iki tərəfdən atışma bir xeyli davam etdik-dən sonra, məzkur [adları çəkilən] Mi-kayıl və Tağı ikisi də məqtul düşürlər [öldürülürlər].

Şuşadan

Şuşadan “K.” qəzetəsinə xəbər ve-rilir ki, bir neçə erməni başçıları həbs-dən azad edilmişlərdir.

TİFLİSDƏ

Gürcüstan Daxiliyyə Nəzarətinin binagüzarlığı mövcibincə [sərəncamına əsasən] həbs edilmiş olan dava vəkili Tahirov Tiflis dava vəkillərinin istidası [xahişi] ilə həbsxanadan azad edil-mişdir.

“Hümmət” firqəsi

“Hümmət” firqəsinin mürəvvici-əfkarı [fikirlərini yayan] və Tiflisdə mün-təşir [nəşr olunan] “Gələcək” qəzetə-sində böylə bir ixtar [xəbərdarlıq] yazılmışdır:

“Hümmət” firqəsi bununla cama-ata xəbər verir ki, sosial-demokratlıq nəzəriyyəsiindən başqa: 1) Bütün mil-lətlərlə bərabər Azərbaycanın da istiq-laliyyəti; 2) Zaqafqaziya millətlərinin ittifaqı və 3) Heç bir millətin təhti-nü-fuzuna müraciət etməyib [nüfuzu altına girmək istəməyib], müstəqil olmağı dəxi müdafiə etməyi qərara almışdır. Bun-lardan başqa Dağıstan və Şimali Qaf-qaziyanın birləşmək xahişi olsa, rədd etməyəcəkdir.

Qori ermənilərinin teleqramı

Gürcüstan Baş vəziri [Baş naziri] adına Qori ermənilərindən bu tele-qram alınmışdır: “Biz, Qori erməniləri gürcü və ermənilər arasında qalxan sərhəd mübahisəsini müzakirə edib böyük nifrət edirik ki, bütün Avropa məsələləri sülh ilə bitirmək istədiyi bir vaxtda silaha müraciət olunmuşdur. Biz rica edirik ki, yanbayan hürriyyət qazanmış millətlərin öz nəfinə [xey-rinə] görə, bu qardaş öldürücü müha-ribənin qabağını alasınız.”

TİFLİS KONFRANSI

Gürcüstan Hökumətinin təşəbbü-satı ilə dəvət edilmiş olan Ümum-

qafqaziya Konfransının iclası təşri-ninin [noyabrın] 15-də saat 12-də açılmışdır. İclasda Gürcüstan Hökumə-ti tərəfindən Xariciyyə naziri Gegeç-kori, Daxiliyyə naziri [Noy] Ramişvili, Azərbaycan Hökuməti tərəfindən Azərbaycan Hökumətinin Gürcüstan-da olan siyasi nümayəndəsi Cəfərov və doktor Vəkilov, Dağıstanlılar Höku-məti tərəfindən hökumət Baş sədri Kotsev ilə Maliyyə vəziri Cabaqiyev iştirak etmişlərdir. Ermənistan nüma-yəndələri gəlməmişlərdir. İclas açıldıq-da Gürcüstan Hökumətinin sədri Jordaniya xəbər vermişdir ki, Gürcüs-tan Hökuməti nəzdindəki Ermənistan vəkillərinin [nümayəndələrinin] verdiyi məlumata görə, İrəvan ilə əlaqəsi ol-madığından, indiyə qədər Ermənistan tərəfindən konfransa nümayəndə in-tixab edilməsi [seçilməsi] haqqında öz hökumətindən məlumat almağa im-kan bulmamışdır. Konfrans üzvləri Jor-daniyanın bu barədə verdiyi bəya-natdan sonra İrəvandan bir xəbər alana qədər konfrans iclasını təşri-ninin (noyabr) 14-ünə qədər təxirə salmağı təhti-qərara almışlardır. Bu iclasda mandat komissiyası intixab edilmişdir.

ELANİ-RƏSMİ

Polis Müfəttişi-Ümumiliyindən

Xalqda qeyri-münasib bir qələyan [hə-yəcan] var; bu münasibətlə xeyirsiz və çal-qın [oğru] güruhu meydanı boş bulacaq-larını zənn edirlər. Asayışı-ümumini xələl-

dar edənlərin, başqasının can və mal və ya irz və namusuna göz dikənlərin qanun əliylə daima cəzayi-səzalarına [layiqli cəzalarına] çarpdırılmalarında polis məmurlarının fəaliyyəti hər gündən ziyadə olacağı bəyan olunur.

ELANI-RƏSMİ

Polis Müfəttişi-Ümumiliyindən

Keçən Türk-Rus müharibəsində Ərzurum və həvalisindən [ətrafından] tutulan müsəlman qadın və çocuqları Bakıya gətirilərək para müqabilində heyvanlar kimi satıldığı və ya sabiq rus hökuməti-imperatoriyəsi tərəfindən arzu edən əşxasa [şəxslərə] verildiyi əldə edilən iki müsəlman çocuğunun ifadəsi üzərinə yapılan təhqiqat nəti-cəsindən anlaşılmışdır.

Bu kimi müsəlman çocuqlardan hər kimdə var isə Polis Müfəttişi-Ümumiliyinə təslim etmələri və əks təqdirdə bu kimlərin çocuq ticarəti yapan canilər kimi dərdəst [tutularaq] və təcziyə ediləcəkləri [cəzalandırılacaqları] vəqə olan əmri-məxsus [xüsusi əmr] üzərinə elan olunur.

723 5 - 4

Müdirilər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Hangi ümidlə?

səh. 288. “...Kruppun topları...”: Alman sənayeçi və Avropanın ən böyük silah istehsalçılarından olan Alfred Krupp nəzərdə tutulur.

Tarixi bir gün üçün

səh. 290. “Bu səbəbdən idi ki, yavaş-yavaş qövldən feilə [sözdən işə] keçmək...”: Qəzetdə “qövldən” yerinə səhvən “qüvvədən” getmişdir.

səh. 291. “M. Hənəfi”: Bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.

Azərbaycan Şurayı-Millisi tarixindən

səh. 291. “Blok”: “Sosialistlər İttifaqı” nəzərdə tutulur.

Milli Şuramıza

səh. 295. “Soldurmamaq sənin əлиндədir, bil!”: Qəzetdə “soldurmamaq” yerinə səhvən “soldurmaq” getmişdir.

“15/11/34”: Burada il, rumi təvimlə verilmişdir (1334-cü il); miladi təqvimlə 15 noyabr 1918-ci ilə uyğundur.

“Cavad”: Bu imza Əhməd Cavada məxsusdur.

Teleqraf xəbərləri: Cəbhələrdə

səh. 296. “İtaliya kralı...”: III Viktor Emanuel nəzərdə tutulur.

Təshih

səh. 298. “Dünkü nüsxəmizdə dərc olunan Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəy əfəndinin nitqində...”: M. Ə. Rəsulzadənin nitqi “Azərbaycan” qəzetinin 14 noyabr 1918-ci il tarixli 39-cu nömrəsində dərc edilmişdir.